

BULLETIN OF ECONOMIC THEORY AND ANALYSIS

Journal homepage: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/beta>

Kişisel Veri Transferinde Güvenli Ülke Statüsü ve Doğrudan Yabancı Yatırım İlişkisi Üzerine Ampirik Bir Değerlendirme

Nadire ÇORUHLU KAMALIOĞLU <https://orcid.org/0000-0001-8771-779X>

Pelin VAROL İYİDOĞAN <https://orcid.org/0000-0002-1165-5884>

To cite this article: Çoruhlu Kamalıoğlu, N. & Varol İyidoğan, P. (2024). Kişisel Veri Transferinde Güvenli Ülke Statüsü ve Doğrudan Yabancı Yatırım İlişkisi Üzerine Ampirik Bir Değerlendirme. *Bulletin of Economic Theory and Analysis*, 9(1), 251-274.

Received: 24 Dec 2023

Accepted: 04 Jan 2024

Published online: 29 Feb 2024

©All right reserved

Bulletin of Economic Theory and Analysis

Volume 9, Issue 1, pp. 251-274, 2024

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/beta>

Original Article / Araştırma Makalesi

Received / Alınma: 24.12.2023 Accepted / Kabul: 04.01.2024

Kişisel Veri Transferinde Güvenli Ülke Statüsü ve Doğrudan Yabancı Yatırım İlişkisi Üzerine Ampirik Bir Değerlendirme*

Nadire ÇORUHLU KAMALIOĞLU^a

Pelin VAROL İYİDOĞAN^b

^a Dr. Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, Ankara, TÜRKİYE

<https://orcid.org/0000-0002-0380-435X>

^b Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi İİBF, Maliye Bölümü, Ankara, TÜRKİYE

<https://orcid.org/0000-0002-4632-0130>

ÖZ

Dijital dönüşüm, dijital verilerin değerini artırmakla kalmamış, kişisel verilerin sınır ötesi transferiyle yaşanabilecek mahremiyet ihlallerini ve ulusal güvenlik tehditlerini de beraberinde getirmiştir. Bu durum gerek ülkelerin gerekse bölgesel örgütlerin koruyucu yasal düzenlemeler oluşturmalarına da zemin hazırlamıştır. Diğer taraftan, yapıları gereği birden çok ülkede faaliyet gösteren şirketler (ÇUŞ) aracılığıyla gerçekleştirilen doğrudan yabancı yatırımlar ise dijital verilerin uluslararası dolaşımına en fazla ihtiyaç duyan aktörlerdendir. Dolayısıyla DYY ile kişisel verilerin sınır ötesi aktarımının birbirinden bağımsız olamayacağı düşünülmektedir. Avrupa Birliği, 2016 yılında kabul ettiği Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü ile kişisel verilerin transferi ve güvenliğinin sağlanmasında en genel usul ve esasları belirlemiş, bu gerekleri yerine getiren ülkeleri de güvenli ülke olarak ilan etmeye başlamıştır. Bu çalışmada, veri güvenliğini sağlamada güvenli ülke statüsünde olma ile doğrudan yabancı yatırımlar (DYY) arasında bir ilişkinin mevcut olup olmadığı 65 ülke ve 2010-2020 yıllarına ait verilerden oluşan bir veri seti ile dinamik panel veri modeli ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, kişisel veri güvenliğinin sağlanmasında AB standartlarına uygun güvenli ülke statüsünde olma değişkeninin DYY girişleri üzerindeki etkisinin beklentilerle aynı doğrultuda istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler

Doğrudan Yabancı Yatırımlar, Kişisel Verileri Koruma, Sınır Ötesi Veri Akışı, Güvenli Ülke

JEL Kodu

F21, K2, F1

İLETİŞİM Nadire ÇORUHLU KAMALIOĞLU ✉ ncoruhlu@hotmail.com 📧 Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, Ankara, TÜRKİYE

* Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalında, Prof. Dr. Pelin VAROL İYİDOĞAN danışmanlığında yürütülmekte olan “Kurumsal Politik Belirleyiciler Çerçevesinde Uluslararası Veri Transferi Güvenliğinin Doğrudan Yabancı Yatırımlara Etkisine Yönelik Ampirik Bir Değerlendirme” başlıklı doktora tezinden esinlenerek türetilmiştir.

An Empirical Evaluation on the Relationship between Adequate Country Status in Personal Data Transfer and Foreign Direct Investment

ABSTRACT

Digital transformation has not only increased the value of digital data, but also brought privacy violations and national security threats that may occur with cross-border transfer of personal data. This situation has paved the way for both countries and regional organizations to create protective legal regulations. On the other side, foreign direct investments, which are made through companies (MNCs) operating in more than one country due to their structure, are among the actors that most in need the international circulation of digital data. Therefore, it is thought that FDI and cross-border transfer of personal data cannot be independent of each other. With the European General Data Protection Regulation adopted in 2016, the European Union has determined the most general procedures and principles in ensuring the transfer and security of personal data, and has begun to declare countries that meet these requirements as adequate countries. In this study, whether there is a relationship between being an adequate country in satisfying data security and foreign direct investments (FDI) was analyzed with a dynamic panel data model with a data set consisting of data from 65 countries and the years between 2010-2020. As a result of this analysis, it is seen that effect of the variable of being adequate country status in satisfying data security in accordance with EU standards on FDI inflows was statistically significant and positive, in line with expectations.

Keywords

Foreign Direct Investments, Personal Data Protection, Cross-Border Data Flow, Adequate Country.

JEL Classification

F21, K2, F1

1. Giriş

Bilişim ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sonucu hayatın odak noktası haline gelen dijitalleşme ekonomiden sosyal hayata, sağlıktan günlük rutinlerimize kadar birçok alandaki etkisini hissettirmeye başlamıştır. Dijitalleşmenin insan hayatında hızla yükselen değeri, verilerin dijitalle aktarılmasına ve dijitaldeki verilerin kolayca erişilebilir hale gelmesine de ön ayak olmuştur. Dijitalleşme hayatın kolaylaşmasına imkân sağlarken ulusal siber güvenlik riskleri bir yana bireylerin kişisel verilerinin mahremiyetinin sağlanamaması risklerini de beraberinde getirmiştir. Dijital dönüşüm sebebiyle dijitalleşen kişisel verilerin dijital ortamdaki hızlı seyahati, kişilerin ve kişisel verilerin korunmasına yönelik taleplerin yoğun şekilde hissedilmesine sebep olmuştur. Tüm dünyayı etkisi altına alan bu teknolojik gelişme karşısında, nerdeyse tüm devletler tarafından kendi vatandaşlarının kişisel veri mahremiyetlerini koruma amacıyla çeşitli yasal düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Yapılan düzenlemelerin hem dijital ekonominin ihtiyacı olan dijital veri akışını engellememesi hem de bireylerin kişisel veri mahremiyetlerini koruyacak nitelikte olması beklenmektedir. Bu iki konu arasında hassas bir denge kurulması dijitalleşen

günümüzde ülkelerin karşı karşıya kaldığı en önemli konuların başında yer almaktadır. Ülkeler kişisel verilerin sınır ötesi aktarımı konusuna yönelik çeşitli bireysel düzenlemeler yapmışlardır ancak bu düzenlemelerin uluslararası mevzuatla uyumlu olmaması dijital ekonominin ihtiyacı olan dijital veri akışını sağlamaktan ziyade zorlaştırdığı hissedildiğinden bölgesel düzenlemeler de yapılmaya başlanmıştır. Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü bu düzenlemelerden birdir ve AB vatandaşlarının kişisel verilerinin dahil olduğu her türlü veri işleme faaliyetinde Tüzük hükümlerinin geçerli olması sebebiyle, AB tarafından bu konuda güvenli ülke statüsünde sayılmanın dijital ekonominin ihtiyacı olan dijital veri transferini kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Diğer taraftan, dijital verilerin sınır ötesi aktarımı genellikle birden fazla ülkede eşzamanlı faaliyet gösteren çok uluslu şirketler (ÇUŞ) tarafından gerçekleştirilen doğrudan yabancı yatırımların (DYY) ülkeye çekilebilmesi açısından da önemlidir. Zira, bu şirketler merkezleri yatırım yapılan ülke sınırları dışında kalan ve yatırım yapılan ülkedeki dijital verilerin merkez ya da şube ülkelerine aktarımına her zaman ihtiyaç duyan şirketlerdir. Dolayısıyla DYY çekmek isteyen ülkelerin, günümüz koşulları gereği daha fazla DYY'yi cezbedebilmeleri için kişisel verilerin sınır ötesi transferinde güvenilir ülke konumunda olduklarını ve veri transferine uluslararası mevzuatla uyumlu şekilde imkân sağladıklarını yabancı yatırımcılara sunması gerekmektedir.

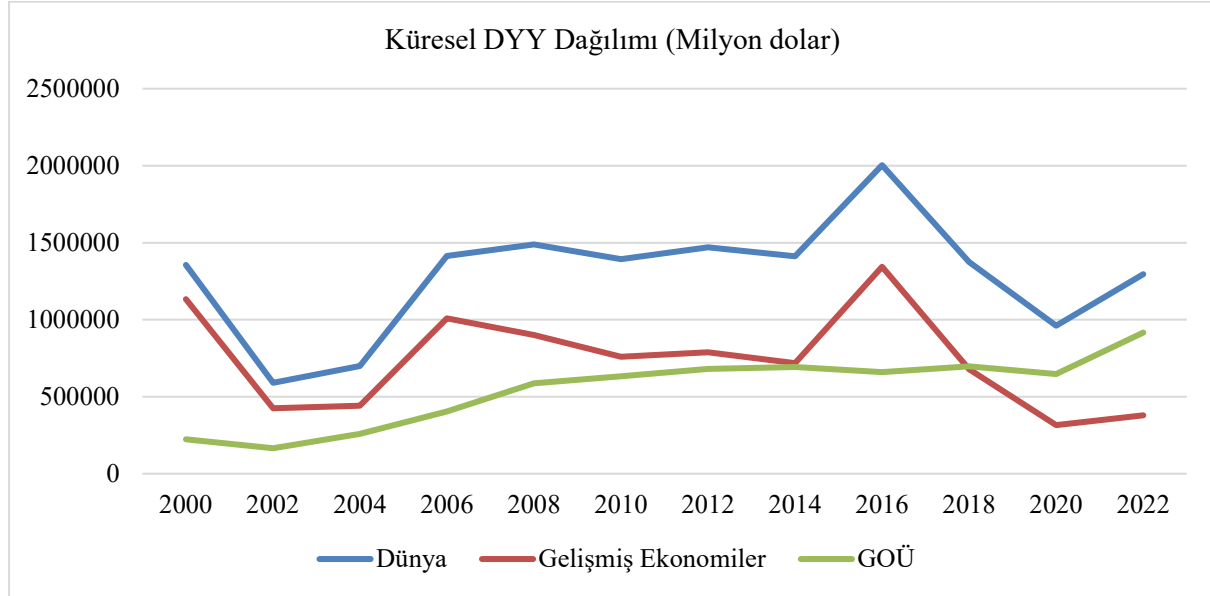
DYY akımları ile kişiler verilerin sınır ötesi aktarılması arasındaki ilişkiye yönelik literatürde henüz yapılmış bir çalışmaya rastlanılmamış olması, diğer taraftan profesyonel iş hayatında kişisel verilerin korunması hakkı ve kişisel verilerin yurtdışına aktarılması konularıyla yakından ilgileniyor olmam bu iki değişken arasında uygulamalı bir analiz yapmam konusunda bana yol gösterici olmuştur. Bu çerçevede, dört bölümden oluşan bu çalışmanın ilk kısmında, kişisel verilerin uluslararası transferi ve DYY arasındaki ilişki kurularak, konuya özgü tanımlamalara ve DYY'lerin küresel seyrine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci kısmında, konuya ilişkin literatürde yer alan teorik çerçeve ve görüşlere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde, çalışmanın veri seti ile yöntemi açıklanarak analiz sonucunda elde edilen çıktılara yer verilmiştir. Sonuç kısmında ise elde edilen bulguların genel bir değerlendirmesi yapılarak bu alandaki literatür boşluğunun giderilmesine ufak da olsa katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

2. Kişisel Verilerin Uluslararası Transferi ve DYY İlişkisi

Bir ülkenin rekabet gücünü artıran, kalkınma ve büyümesini hızlandıran, sermaye stoğu açığının kapamasını sağlayan doğrudan yabancı yatırımlar, en genel ifadeyle “Bir şirketin üretimini, kurulu bulunduğu ülkenin sınırlarının ötesine yaymak üzere ana merkezinin dışındaki ülkelerde üretim tesisi kurması veya mevcut üretim tesislerini satın alması şeklinde gerçekleşen yatırım türü” olarak bilinmektedir (Seyidoğlu, 2003). DYY’ler, yatırım alan ülke açısından ekonomik etkilere sahip olduğu kadar ülkeye yeni teknoloji, makine ve teknik bilgi getirmesi ve ülkedeki istihdam olanaklarını artırması gibi sosyal etkilere de sahip olan önemli bir unsurdur.

Özellikle girdiği ülkenin sermaye stokuna ilave katkı sağlamaları sebebiyle DYY’ler hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin her zaman odağında olmuşlardır. Bu doğrultuda ülkeler daha fazla DYY akışı sağlayabilmek için günün koşulları ve şartlarına uygun çeşitli politikalar üretmeye ya da düzenlemeler hazırlamaya yönelmişlerdir. DYY girişlerinin ev sahibi ülkeye getirdiği faydaların anlaşılması, yalnızca ülkelerin dikkatini çekmemiş DYY çekme konusunda neler yapılması gerektiği konusunu bilimsel araştırmaların merkezine de koymuştur. Yapılan çalışmalarda sıklıkla DYY üzerinde etkili olabileceği düşünülen finansal ve ekonomik faktörlere odaklanılmıştır (Alfaro vd., 2003; Asiedu, 2002; Campos & Kinoshita, 2003; Chakrabarti, 2001; Choi vd., 2016; Froot & Stein, 1991; Li & Liu, 2004; Sekkat & Varoudakis, 2004; Stein & Daude, 2001; Tsai, 1994). Ancak, doğrudan yabancı yatırımlar, bölgesel ya da küresel tabanlı gelişmelerden ve değişmelerden kolayca etkilenebilen dinamik yapılı sermaye hareketleri olduklarından DYY üzerinde etkili olabilecek faktörlerin sadece finansal ve ekonomik faktörlerle sınırlı kalması mümkün gözükmemektedir. Bu etkilenmeyi, DYY’lerin yıllar içinde yön değiştiren ülke tercihlerinden de anlamak mümkündür. Öyle ki, 1950’ye kadar hammaddeye yakınlık DYY için en önemli belirleyici olarak görülürken, 1960’lı yıllarda ev sahibi ülkenin piyasa büyüklüğü önem kazanmış, 1980’den sonraki yıllarda ise hizmet sektörünün DYY içerisindeki payının da artmış olmasına bağlı olarak iyi eğitilmiş insan gücüne sahip olma kriteri daha fazla önem kazanmaya başlamıştır (Noorbakhsh vd., 2001). DYY’lerin ülke tercihindeki değişim Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı’nın (UNCTAD) 2023 yılı Dünya Yatırım Raporundan da anlaşılabilir. Rapordaki verilerden, DYY’lerin dünya genelindeki dağılımının eşit bir şekilde olmadığı, 2018 yılına kadar gelişmekte olan ülkelere yönelik gerçekleşirken bu durumun (Covid etkisinin olduğu 2019 yılı dışarda tutulmak suretiyle) 2018 yılında ve sonrasında gelişmekte

olan ülkelere doğru yön değiştirdiği (Şekil 1) görülebilmektedir. Ayrıca küresel DYY girişlerinde Dünya genelinde %12'lik bir azalma görülmesine rağmen gelişmekte olan ülkelere yapılan yabancı yatırım miktarında %4'lük bir artışın yaşandığı da anılan raporda yer almaktadır (UNCTAD, 2023).

Şekil 1. 2000-2022 Yılları Arası Küresel DYY Dağılımı. UNCTAD 2023 verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Aynı rapor verilerinden, 2010 yılında en fazla DYY girişi alan Avrupa ülkelerinin 2020 yılında ciddi bir düşüş yaşadığı, 2022 yılında ise Afrika ülkelerinin gerisine düşerek negatif gerçekleştiği, Asya ülkelerinin ise tersine kuvvetli bir şekilde DYY girişlerini artırdığı ve en fazla DYY alan ülke konumuna geldiği, Amerika ülkeleri ile olan farkın ise giderek açıldığı anlaşılmaktadır. Bu durum, DYY girişlerinde geriye düşen gelişmiş ülkelerin de DYY girişlerini artırma konusunda gelişmekte olan ülkelerle daha fazla rekabet içinde olacağını göstermektedir.

Diğer taraftan, DYY'ler büyük oranda farklı ülkelerde kurduğu şubelerle birçok ülkede üretim faaliyetine katılan Çok Uluslu Şirketler (ÇUŞ) aracılığıyla gerçekleştirilmektedir, dolayısıyla merkez ve şubeler arasındaki uluslararası veri akışının sağlanmasına büyük oranda ihtiyaç duyan kuruluşlardır. Doğrudan yabancı yatırımcıların bu doğası gereği, yatırım yapılan ülkedeki dijital kişisel verilerin DYY'nin merkezine aktarılmasına her zaman gereksinim duyulabilecektir. Bu çerçevede DYY aktarımının kişisel verilerin sınır ötesi aktarımından bağımsız olduğunun düşünülmesi yanlıtıcı olacaktır.

Bilindiği üzere uluslararası veri transferi internetin kullanımı ve teknolojinin gelişyle beraber dijital ekonominin ayrılmaz bir parçası haline gelmiş ve ticaretteki önemi giderek artmıştır. Transfer edilebilir niteliğe getirilebilen her türlü dijital verinin kolaylıkla aktarılabilir olması, ülkelerin hem vatandaşlarının kişisel verilerinin korunmasını hem de ulusal güvenliğe yönelik oluşabilecek tehditleri önlemeye yönelik düzenlemeler yapmasını gerekli kılmıştır. Ulusal düzeyde yapılan düzenlemelerin birden fazla ülkede üretim yapan DYY'lerin uluslararası kişisel veri transferinin sağlanmasında uyumsuzluklarla karşılaşmasına sebep olmaktadır. Benzer durum, ülkemizde faaliyet gösteren çok uluslu şirketler tarafından merkez ülkeye veri gönderilmek istendiğinde de yaşanabilmektedir. Yabancı yatırımcıları zorlayıcı bu durum, Dünya Bankası Grubu Yatırım Garanti Ajansının (MIGA) gelişmekte olan ülkelerde yabancı yatırımcıların karşılaşabileceği zorlukları değerlendirdiği raporunda da belirtilmektedir. Bu raporda, gelişmekte olan ülkelere yatırım yapacak yabancı yatırımcıların yüz yüze kalabileceği en önemli zorluklar arasında ilk sırada zorlaştırıcı mevzuat değişiklikleri gösterilmiştir (MİGA, 2014, s.21).

Uluslararası ticaretin ve dijital ekonominin önünde kişisel verilerin sınırsız şekilde aktarılmasının önlenmesi amacıyla ulusal çapta alınan önlemlerden kaynaklı zorlukların aşılabilmesine yönelik Birleşmiş Milletler (BM), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), Avrupa Konseyi (AK), Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (OECD), Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) ve Avrupa Birliği (AB) gibi küresel ya da bölgesel ölçekli birlikler tarafından çeşitli düzenlemeler hayata geçirilmeye başlanmıştır. Bu çalışmada, Türkiye'nin Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan 95/46/AT sayılı Yönergesini esas alarak kişisel verilerin korunması ve transferi konusundaki politikasına yön verdiği, diğer taraftan Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü'ne (GDPR) uyumun sadece AB ülkelerinde faaliyet gösteren işletmeler açısından değil, AB vatandaşlarına mal ya da hizmet satan tüm kuruluşlar açısından zorunlu tutulduğu (Pop, 2023) dikkate alındığında, bu çalışmada sadece Avrupa Birliği'nin bahse konu Yönergesini yürürlükten kaldıran 2016 yılında kabul ettiği Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü ve bu Tüzükte düzenlenen veri transferinin sağlanmasında güvenli ülke statüsünde bulunmanın öneminden bahsetmenin yerinde ve yeterli olacağı düşünülmektedir.

AB'ye üye olan tüm ülkeler doğaları gereği Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü hükümlerine tabi olmalarından dolayı AB veri güvenliğinin tam olarak sağlandığı ülkeler konumunda yer almaktadırlar. Diğer bir ifadeyle üye ülkeler arasında uluslararası kişisel veri

transferinin önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Öte yandan, AB ülkelerinden üye olmayan ülke ya da uluslararası kuruluşlara kişisel veri aktarımının söz konusu olması halinde ise Tüzük iki yol sunmaktadır. Bunlardan ilki ya kişisel verilerin korunması konusunda Avrupa Komisyonu tarafından verilmiş yeterlilik kararının (adequacy decision) olması; ya da yeterlilik kararının bulunmaması halinde bu konuda veri sorumlusu ya da veri işleyen tarafından kişisel verilerin korunması konusunda yeterli korumanın sağlanacağına taahhüt edilmesi ve bu taahhüdün kabul edilmiş olmasıdır (GDPR, md.45). Yurtdışına kişisel veri aktarım konusunda ülkemizde mevcut olan durumun da AB ile paralellik gösterdiğini, bu anlamda Türkiye açısından henüz güvenli ülke listesi yayınlanmamış olduğundan ülkemizde bulunan doğrudan yabancı yatırımcılar açısından merkez ülkeye veri aktarımının tek yolunun taahhütnamenin hazırlanarak Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun onayına sunulmasının olduğunu belirtmekte fayda görülmektedir. Kurul tarafından bugüne kadar, sonuncusu 25.01.2024 tarihinde olmak üzere 8 adet veri sorumlusu hakkında yurtdışına aktarım taahhütnamesine onay verilmiştir.¹

AB Komisyonu, üye olmayan ülkelerin kişisel verilerin sınır ötesi transferinde yeterli korumayı sağlayıp sağlamadığına karar veren yetkili mercidir. AB nezdinde “yeterlilik kararı” olarak ifade edilen bu durum Türkçe literatürde daha çok kişisel verilerin transferinde güvenli ülke statüsünde olma şeklinde kullanıldığından bu çalışmada da “güvenli ülke” ifadesi tercih edilmiştir. AB bugüne kadar 15 adet ülke/kuruluş hakkında yeterlilik kararı vererek bu ülkeleri güvenli ülke olarak ilan etmiştir.² Türkiye, her ne kadar 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile AB mevzuatına yakın bir duruş gösterse de mevcut durum AB tarafından yeterli görülmediğinden güvenli ülke listesine henüz dahil edilmemiştir.³

Bütün bu bilgiler ışığında DYY'lerin birden fazla ülkede eş zamanlı üretimler yaptığı, bir şekilde AB vatandaşları ile temas etmek zorunda kaldığı dikkate alındığında ülkelerin bireysel çaplı ulusal düzenlemeler ile kişisel veri transferinde güvenliği sağlamaya çalışmaları yerine AB'nin güvenli ülkeler statüsünde yer almaya çalışmalarının DYY'ler üzerinde pozitif yönde etkisi olacağı düşünülmektedir. Bu sebeple, çalışmanın odak noktası da uluslararası kişisel veri transferinde güvenli ülke statüsünde olma ile DYY arasındaki ilişkiyi tespit edebilme olmuştur.

¹ Bilgi için bakınız. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7814/Taahhutname-Basvurusu-Hakkinda-Duyuru>

² Bilgi için bakınız. https://commission.europa.eu/law/law-topic/data-protection/international-dimension-data-protection/adequacy-decisions_en

³ Bilgi için bakınız. https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2022_turkiye_report_tr_27.11.2022_22.05.pdf

3. Literatür Taraması

İnternetin kullanımı ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle dijitalleşmenin hız kazandığı günümüzde, yatırım yeri tercihleri yapılırken maliyetler yatırımcılar açısından önemini korumakla birlikte yatırım yapılacak ülkedeki ekonomik faktörler dışında kalan hükümetin etkinliği, siyasi istikrar, işgücü, nüfus artış oranı, yasaların varlığı, hukukun üstünlüğü gibi pek çok kurumsal faktör önem kazanmaya başlamıştır. Özellikle 1990'lı yıllardan itibaren yapılan çalışmaların çoğunda kurumsal faktörler ve DYY arasındaki ilişki ele alınmıştır. Teknolojik gelişmelere ve zaman bağlı olarak gelişen ve değişen kurumsal faktörler dinamik bir yapıya sahiptir, dolayısıyla içerdiği faktörlerde de dönemin gereklerine uygun olarak zamana bağlı değişimler yaşanabilmektedir. Bu çerçevede, günümüzde artık dijitalleşmenin de etkisiyle ülkelerin dijital dönüşüme ayak uydurabilmeleri yanında dijital verilerin sınır ötesi aktarımına imkân sağlayan uluslararası bir mevzuata sahip olmaları ve bu alanda güvenli ülke statüsünde olmalarının özellikle sermaye kıtlığı çeken gelişmekte olan ülkelerin doğrudan yabancı yatırımları çekme konusunda etkili olabilecek yeni dönem kurumsal belirleyicilerden olduğu düşünülmektedir.

Konunun görece yeni olmasından kaynaklı literatürde henüz DYY ile uluslararası kişisel veri transferinde güvenli ülke statüsünde olma kriteri arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen ampirik çalışmalara rastlanmamıştır. Sayıca çok az da olsa bazı çalışmalarda sadece DYY ile dijitalleşme arasındaki ilişkinin analiz edildiği görülmüştür (Alibekova vd., 2020; Asadova, 2020; Banalieva & Dharanaj, 2019; Eden, 2016). Bu sebeple, uluslararası veri transferinde güvenli ülke statüsünde olmanın yasal düzenlemeler faktörünün alt bileşenlerinden olabileceği dikkate alındığında bu kısımda sadece kurumsal faktörler ile DYY arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalardan bazılarının yer vermenin daha faydalı olacağı düşünülmüştür.

Örneğin, Brunetti vd., 20 geçiş ekonomisinin 1993-1995 periyoduna ait verilerini kullanarak yaptıkları analizlerinde, hukuki düzenlemelerin güvenilirliğinin DYY üzerindeki etkisini zayıf bulurken politik istikrar, mülkiyet haklarının güvenliği, adaletin güvenilirliği ve şeffaflık değişkenlerin DYY üzerindeki etkisini beklentilere uygun ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşmışlardır (1997, s.15).

Wheeler ve Moody (1992) siyasi istikrarsızlık, yolsuzluk, yasal sistemin kalitesi gibi faktörlerin de içinde olduğu 13 risk faktörlü analizde, bu kurumsal değişkenler ile ABD firmalarının yatırım yeri tercihleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşırlarken;

Lucke vd. (2013), Japonya'daki DYY çıkışlarının etkenlerini belirlemek için 59 ülkeye ait veriler kullanılarak yaptıkları çalışmada, daha az düzenleyici kısıtlamaya ve gelişmiş yasal çerçeveye sahip ülkelerin daha fazla Japon DYY'lerini çektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Wilhelms (1998), geliştirdiği Kurumsal Uyum teorisini 67 gelişmekte olan ülkede analiz etmiş, dışa açıklık, yolsuzluk ve hukukun üstünlüğü değişkenlerinden oluşan idari uyum değişkeninin DYY'leri çekmede merkezi bir yere sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Stein ve Daude (2001), 63 ev sahibi ülkenin DYY girişleri üzerinde yaptığı analizinde hukukun üstünlüğü, politik istikrar, bürokratik etkinlik ve düşük yolsuzluk ile DYY arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğuna ulaşmış, aynı sonucu 2007 yılında 34 kaynak ve 152 ev sahibi ülkesi için yaptığı ampirik analizi ile de teyit etmiştir.

Buchanan vd. (2012), hukukun üstünlüğü, hesap verebilirlik, düzenlemelerin kalitesi, politik istikrar, yolsuzlukla mücadele ve hükümetin etkinliği şeklindeki faktörleri içerir kurumsal kalite endeksi ile DYY arasındaki ilişkiyi 164 ülke için 1996-2006 yıllarına ait verileri kullanarak analiz etmiş ve analiz sonucunda kurumsal kalitedeki iyileşmenin DYY girişlerini artıracığı sonucuna ulaşmışlardır.

Benzer şekilde Economou vd. (2017) de politik istikrar ve düzenleme kalitelerini ekledikleri modellerinde, kurumsal kalitenin OECD üyesi olmayan gelişmekte olan ülkeler açısından daha etkili sonuçlar verdiğine ulaşmışlardır.

Alfaro vd. (2003), DYY akımları ile kurumsal değişkenler arasındaki ilişkiyi 59 ülke için 1971-1998 dönemini kapsayan verileri kullanarak 5 modelde analiz etmiş, analiz sonucunda hükümet istikrarı, yolsuzlukla mücadele, hukukun üstünlüğü, hesap verilebilirlik ve bürokratik kalite gibi değişkenlerden oluşan kurumsal faktör değişkenindeki iyileştirmelerin DYY girişlerini artırdığına ulaşmışlardır.

Gastanaga vd. (1998), bürokratik gecikme, yolsuzluk ve sözleşmelerin uygulanabilirliği gibi bir takım kurumsal faktörlerin DYY akımları üzerindeki etkilerini az gelişmiş 49 ülke için test etmişler ve analiz sonucunda, sözleşmelerin uygulanabilirliği, bürokratik gecikme ve yolsuzluk gibi kurumsal faktörlerin DYY akımları üzerindeki etkisini anlamlı olarak bulmuşlardır.

Nunnekamp ve Spatz (2002), 28 gelişmekte olan ülkede yaptıkları analizde diğer faktörlerin yanında idarenin etkinsizliği, belirsiz düzenlemeler, politik istikrarsızlık, aşırı bürokrasi,

kamulaştırma riski gibi kurumsal faktörlerin DYY akımları üzerindeki etkisini analiz etmişler ve kurumsal faktörleri içeren endekslerdeki iyileşmenin DYY girişlerini artıracığı sonucuna %1 anlamlılık seviyesinde ulaşmışlardır.

Globerman ve Shapiro (2004), kurumsal faktörlerin DYY akımları üzerindeki etkisini 154 ülke için analiz etmiş, analiz sonucunda hesap verebilirlik, politik istikrarsızlık ve şiddet, bürokratik etkinlik ve düzenlemelerin yükü gibi değişkenlerdeki iyileşmelerin DYY girişlerini artıracığına ulaşmışlardır.

Pournarakis ve Varsakelis (2004), 12 geçiş ekonomisine sahip ülkenin verilerini kullanarak yaptıkları analiz sonucunda düşük yolsuzluğun ve insan haklarının kuvvetli olduğu ekonomilerde DYY girişlerinin artacağı sonucuna ulaşmışlardır.

Teksöz (2004), yaptığı çalışmasında hukukun üstünlüğü ile DYY akımları arasındaki ilişkiyi incelemiş ve hukukun üstünlüğü arttıkça, bir ülkeye gelen DYY miktarının artacağı sonucuna %10 anlamlılık seviyesinde ulaşmıştır.

Kobeissi (2005), Heriot vd. (2008) ve Amal vd. (2009) kurumsal faktörlerden ekonomik özgürlükler ile DYY arasındaki ilişkiyi analiz etmişler ve her üç çalışma sonucunda da daha fazla ekonomik özgürlüğün daha fazla DYY getireceği sonucuna ulaşmışlardır.

Benassy-Quere vd. (2005), 52 ülke için yaptığı çalışmasında, 20 kurumsal değişkenden oluşan modelde, sadece iki değişkenin beklentilerle uyumlu sonuçlar vermediğini bunlar dışında kalan hükümetin etkinliği, mülkiyet haklarının korunması, vergi sisteminin etkinliği, yolsuzlukla mücadele, sözleşme hukuku değişkenleri gibi 18 kurumsal değişken ile DYY arasındaki ilişkinin beklentilerle uyumlu ve pozitif bulunduğunu belirtmişlerdir.

Ali vd. (2010), demokrasi, özel mülkiyet haklarının korunması, yolsuzluk ve politik istikrarsızlık gibi değişkenlerin DYY ile olan ilişkisini, 69 ülke üzerinde analiz etmişler ve analiz sonucunda özel mülkiyet haklarının DYY'yi en fazla etkileyen en önemli kurumsal değişken olduğuna ulaşmışlardır.

Benzer şekilde, Anghel (2005), Antonakakis & Tondl (2011), Brunetti & Weder (1998), Busse & Hefeker (2007), Daniele & Marani (2006), Demirtaş & Akçay (2006), Dökmen & Aysu (2010), Gani (2007), Grogan & Moers (2001), Kostevc vd. (2007), Mengistu & Adhikary (2011), Rodriguez-Pose & Cols (2017), Wei (2000) de çalışmalarında kurumsal faktörlerden bazıları ile

DYY arasındaki ilişkiyi test etmiş ve genel olarak bürokratik engellerin olmadığı, yolsuzluğun düşük olduğu, mülkiyet haklarının korunduğu, hukukun üstünlüğünün ve etkin hükümet yapısının geçerli olduğu ekonomilerin DYY'ler için daha elverişli ortam oluşturduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Diğer taraftan, kurumsal politikalar ile DYY arasında negatif yönlü bir ilişkinin bulunduğu ampirik çalışmalar da mevcuttur. Khan ve Akbar (2013) tarafından yapılan analiz buna örnek verilebilir. Çalışmada hükümet istikrarı, etnik gerilimler, yolsuzluk, kanun ve düzen ve bürokratik kalite gibi 12 kurumsal faktörün çoğunluğu ile DYY girişleri arasında olumsuz bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Sonuç olarak kurumsal faktörler ile DYY arasındaki ilişkinin yapılan çoğu çalışmada pozitif yönlü olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, dijitalleşmenin bir sonucu olarak dijital verinin transfer edilmesinin gerekli hale geldiği günümüzde kişisel verilerin sınır ötesi transferinde güvenli ülke statüsünde olma şeklindeki kurumsal faktörün de DYY akımları üzerinde olumlu bir etki yaratacağı öngörülmektedir.

4. Veri Seti, Yöntem ve Analiz

Dijitalleşme sonucu, uluslararası kişisel veri transferi ve veri transferinde güvenliğin sağlanması konularının daha önemli bir seviyeye gelmesi sebebiyle, kişisel veri transferinde güvenli ülke statüsünde olmanın DYY akımları üzerinde nasıl bir etkiye sahip olacağını ampirik olarak incelenmesinin de faydalı olacağı düşünülmüştür. Bu çerçevede, UNCTAD'ın 2021 yılı Dünya Yatırım Raporundan faydalanılarak ve Covid-19 pandemi etkisinin göz ardı edilebilmesi amacıyla 2020 yılı verileri yerine 2019 yılı yatırım verilerinden en fazla yatırım aldığı görülen 60 ülke ile en az yatırım alan ülkelere 5'i olmak üzere toplam 65 gelişmiş, gelişmekte ve geçiş ekonomisine sahip ülkenin 2010-2020 dönemine ait 11 yıllık verileri kullanılmıştır. Analizde yer alan ülkeler Birleşmiş Milletler'in "World Economic Situtaion and Prospects 2022" adlı raporunda yer alan sınıflandırmadan faydalanılarak tasnif edilmiş olup Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1
Analizde Yer Alan Ülkeler

Gelişmiş Ülkeler		Gelişmekte Olan Ülkeler		Geçiş Ekonomileri
ABD	İsviçre	Angola	Kolombiya	Azerbaycan
Almanya	İtalya	Arjantin	Kore	Kazakistan
Avustralya	Japonya	Birleşik Arap Emirlikleri	Malezya	Kırgızistan
Avusturya	Kanada	Brezilya	Meksika	Rusya
Belçika	Kıbrıs	Çin	Mısır	Sırbistan
Bulgaristan	Lüksemburg	Endonezya	Nijerya	Türkmenistan
Çek Cumhuriyeti	Macaristan	Etiyopya	Panama	
Danimarka	Malta	Filipinler	Peru	
Fransa	Norveç	Gana	Singapur	
Finlandiya	Polonya	Güney Afrika	Suudi Arabistan	
Hollanda	Portekiz	Hindistan	Şili	
İngiltere	Romanya	Hong Kong	Tayland	
İrlanda	Yeni Zelenda	Irak	Kenya	
İspanya	Yunanistan	İsrail	Türkiye	
İsveç		Katar	Vietnam	
29 Ülke		30 Ülke		6 Ülke

Çalışmada güvenli ülke statüsünde olmanın DYY üzerindeki etkisinin belirlenmesinde dinamik panel veri modelleri kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki dinamik ilişkinin yakalanabilmesi amacıyla Arellano ve Bover / Bundell ve Bond Sistem Genelleştirilmiş Momentler tahmin yöntemi kullanılmış olup oluşturulan denklem (1)'de gösterilmiştir. Kullanılan araç değişkenlerin geçerli olup olmadığının sınanması amacıyla Sargan testi ve otokorelasyon testleri kullanılmıştır.

$$\begin{aligned}
 DYY_{i,t} = & \eta_{i,t} + \Phi DYY_{i,t-1} + \delta_1 KBG_{i,t} + \delta_2 DTH_{i,t} + \delta_3 DK_{i,t} + \delta_4 NÜF_{i,t} + \delta_5 ENF_{i,t} \\
 & + \delta_6 HETK_{i,t} + \delta_7 HÜST_{i,t} + \delta_8 GÜ_{i,t} + \Phi_t \sum_{t=2011}^{2020} Y_t + \mu_{i,t}
 \end{aligned} \quad (1)$$

Denklemden yer alan i alt imleri panel verinin birim (ülke) boyutunu, t alt imi ise zaman (yıl) boyutunu ifade etmektedir. Denklemlerde yer alan η sabit, μ hata terimlerini göstermektedir. Denklemden yer alan DYY değişkeni, doğrudan yabancı yatırımları ifade etmektedir. Denklemden değişken sorununun ortaya çıkmasını önlemek amacıyla DYY akımları üzerindeki etkisi literatürde kabul gören kontrol değişkenler modele eklenmiştir. Denklemden yer alan tüm değişkenlerin, simgesel gösterimine, açıklamalarına ve değişkenlere ilişkin verilerin elde edildiği kaynaklara Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2
Değişken Tanımları ve Kaynakları

Simge	Açıklama	Kaynak
DYY	Ülke içine yapılan doğrudan yabancı yatırım (DYY) miktarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıladaki Oranını (%) ifade eder.	UNCTAD
KBG	Sabit yerel para birimine dayalı olarak kişi başına düşen GSYİH'nin yıllık büyüme oranını (%) ifade eder.	WORLD BANK
DTH	Mal ve hizmet ihracat ve ithalatlarının toplamının GSYİH'deki payını içerir.	WORLD BANK
DK	Bir birim ülke para biriminin ABD Doları cinsinden fiyatını göstermektedir.	UNCTAD
NÜF	Bir önceki yıla göre olan nüfus artış hızıdır (%).	WORLD BANK
ENF	Tüketici tarafından satın alınan bir mal ve hizmet sepetindeki ortalama maliyetin yıllık yüzde değişimini yansıtır.	WORLD BANK
HETK	Gösterge, kamu hizmetlerinin kalitesine, hizmetlerin ve politikaların siyasi baskılardan bağımsızlık derecesine, hükümetin bu tür politikaları üretme ve uygulama kalitesine ve politikalara olan uyumuna olan algıları içermektedir. Gösterge değeri -2,5 ila 2,5 arasında değişmektedir.	WORLD BANK
HÜST	Gösterge, toplum kurallarına, yasalara ne ölçüde güvenildiğine ve uyulduğuna dair algıları içermektedir. Gösterge değeri -2,5 ila 2,5 arasında değişmektedir.	WORLD BANK
GÜ	Ülkenin, AB nezdinde veri transferinde güvenli ülke statüsünde olup olmadığını göstermektedir (1 ve 0 değerlerini almaktadır).	AB

Denklemden yer alan birinci kontrol değişkeni kişi başına düşen GSYİH'nin yıllık büyüme oranını ifade eden KGB değişkeni, ikinci kontrol değişken ise ülkelerin dışa açıklıklarını gösteren

DTH değişkenidir. Her iki değişkendeki artışların DYY girişlerini artırdığı düşünülmektedir. Denklemde yer alan bir birim ülke para biriminin ABD Doları cinsinden fiyatını gösteren DK şeklinde gösterilen döviz kuru değişkeni ile doğrudan yabancı yatırımlar arasında pozitif bir ilişkinin bulunduğu savunulmaktadır (Harris & Ravenscraft, 1991). Kontrol değişkenlerden, nüfus artış oranının (NÜF) DYY'leri artırdığı (Asiedu, 2002); ENF şeklinde ifade edilen enflasyon oranının ise DYY'leri negatif etkilediği savunulmaktadır. Kamu hizmetlerinin kalitesine, hizmetlerin siyasi baskılardan bağımsızlık derecesine, hükümetin bu tür politikaları uygulama kalitesine yönelik algıları içeren HETK şeklinde ifade edilen hükümetin etkinliği göstergesindeki iyileşmenin ise DYY üzerinde pozitif etki yarattığı görüşü yaygındır (Kaufman vd., 2003; Campos & Kinoshita, 2003). Benzer şekilde denklemde son kontrol değişken olan ve HÜST şeklinde ifade edilen herkese eşit mesafede güvenilir bir hukuk sisteminin varlığının da yabancı yatırımcıların kararını olumlu yönde etkilediği savunulmaktadır (Campos & Kinoshita, 2003). Denklemde kişisel verilerin sınır ötesi transferinde güvenli ülke statüsünde olma şeklinde ifade edilen GÜ değişkeni ise DYY üzerindeki etkisi belirlenmeye çalışılan bağımsız değişkendir.

Değişkenler arasındaki ilişkiyi ölçmeye yönelik oluşturulan denklem (1)'e ait Arellano ve Bover / Blundell ve Bond Sistem Genelleştirilmiş İki Aşamalı Momentler tahmin bulguları Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3

*Arellano ve Bover / Blundell ve Bond Sistem Genelleştirilmiş Momentler İki Aşamalı Tahmin
Bulguları*

Bağımlı Değişken DYY						
Değişken	β	S.H.	z	p	95% Alt Sınır	95% Üst Sınır
DYY _{t-1}	0.327	0.002	163.550***	[0.000]	0.323	0.331
KBG _t	0.503	0.022	22.600***	[0.000]	0.460	0.547
DTH _t	-0.210	0.007	-28.090***	[0.000]	-0.225	-0.195
DK _t	13.873	2.194	6.320***	[0.000]	9.574	18.173
NAO _t	-8.561	0.295	-28.980***	[0.000]	-9.140	-7.982
EO _t	0.186	0.060	3.090***	[0.002]	0.068	0.304
HE _t	3.757	0.820	4.580**	[0.018]	2.150	5.365
HU _t	47.155	1.032	45.690***	[0.000]	45.132	49.177
GU _t	22.325	5.244	4.260***	[0.000]	12.047	32.602

Diagnostik Testler			
Arellano-Bond Otokorelasyon Testi	AR(1)	$z=-1.162$	[0.245]
	AR(2)	$z=1.111$	[0.267]
Sargan Aşırı Tanımlama Testi		$\chi^2(52)=57.484$	[0.279]

Not. *** (%1), ** (%5) ve * (%10) anlamlılık düzeyinde anlamlılıkları ifade eder, [köşeli parantez içleri anlamlılık değerlerini içerir.], AR(1): birinci mertebeye otokorelasyon testi, AR(2): İkinci mertebeye otokorelasyon testi, z: Z test istatistiği, χ^2 : Ki-Kare Test istatistiği, [köşeli parantez içleri anlamlılık değerlerini içerir.], (parantez içleri test serbestlik derecelerini içerir.)

Tablo 3'te yer alan diagnostik testlerin incelenmesinden, kurulan modelde ($z=-1.162$, $p>0.10$) birinci mertebeden ve ($z=1.111$, $p>0.10$) ikinci mertebeden otokorelasyon sorunlarıyla karşılaşmadığı; Sargan test sonuçlarına göre ise ($\chi^2(52)=57.484$, $p>0.10$) aşırı tanımlama kısıtlaması ile araç değişken geçerlilik sorununun mevcut olmadığı görülmektedir.

Oluşturulan modeldeki açıklayıcı değişkenler için elde edilen tahmin katsayıları incelendiğinde;

Doğrudan yabancı yatırımlar (DYY) değişkeninin bir dönem gecikmeli değerlerinin cari dönem DYY üzerinde %1 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif ($\Phi=0.327$, $p<0.01$) bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır.

Model sonuçlarına göre, kişi başı milli gelir (KBG) değişkeninin DYY üzerindeki etkisinin ($\delta_1=0.503$, $p<0.01$) şeklinde, döviz kuru (DK) değişkeninin DYY üzerindeki etkisinin ($\delta_3=13.873$, $p<0.01$) şeklinde, enflasyon oranı (ENF) değişkeninin DYY üzerindeki etkisinin ($\delta_5=0.186$, $p<0.01$) şeklinde ve hukukun üstünlüğü (HÜST) değişkeninin DYY üzerindeki etkisinin ($\delta_7=47.155$, $p<0.01$) şeklinde olmak üzere %1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre, modeldeki çalışma dönemi boyunca panel dahilindeki ülkelerde kişi başına milli gelirden, döviz kuru, enflasyon oranı ve hukukun üstünlüğü göstergelerindeki artışın DYY girişlerini artırdığı söylenebilir.

Oluşturulan modelde yer alan dış ticaret hacmi (DTH) değişkeninin DYY üzerindeki etkisinin ($\delta_2=-0.210$, $p<0.01$) şeklinde, nüfus artış oranı (NÜF) değişkeninin ise DYY üzerindeki etkisinin ($\delta_4=-8.561$, $p<0.01$) şeklinde olmak üzere %1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatif olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgulara göre, panel dahilindeki ülkeler için nüfus artış oranının ve dış ticaret hacminin artmasının DYY akımlarını azalttığı söylenebilir.

Modelde yer alan hükümet etkinliği (HEKT) şeklindeki değişkenin DYY üzerindeki etkisinin ise %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif ($\delta_6=3.757$, $p<0.05$) olduğu görülmektedir.

Çalışmanın temel amacı olan AB standartlarına uygun kişisel veri güvenliğinin sağlanması ve aktarımında güvenli ülke statüsünde olma (GÜ) değişkeninin DYY girişleri üzerindeki etkisinin ise beklentilerle aynı doğrultuda %1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif ($\delta_8=22.325$, $p<0.01$) yönlü olduğu görülmektedir. Bulgu sonucuna göre, çalışma periyodu süresince panel dahilindeki ülkeler için kişisel verilerin sınır ötesi aktarımında ve güvenliğinin sağlanması noktasında AB standartlarına uygun güvenli ülke statüsünde olmanın DYY girişlerini artırdığı, güvenli ülke statüsünde bulunmamanın ise DYY girişlerini azalttığı söylenebilir.

5. Sonuç

Bu çalışmada, “uluslararası kişisel veri transferinde ve güvenliğinin sağlanmasında AB tarafından güvenli ülke statüsünde kabul edilme” değişkeninin DYY girişleri ile olan ilişkisi incelenmektedir. Çalışmanın bu konu üzerinde yapılmasının sebeplerinden ilki, özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişim ve yakın dönemde yaşanan Covid-19 pandemi döneminde dijitalleşmenin hayatın her alanına nüfuz etmesiyle birlikte “kişisel veri”nin yirmi birinci yüzyılın en kıymetli hazinesi olarak görülmesi ve buna bağlı olarak uluslararası kişisel veri transferleri ve verilerin güvenliğinin sağlanması konularının çok uluslu bir yapıya sahip DYY akımları ile ilişkisinin ortaya konulmasını sağlamak olmuştur. İkinci olarak kişisel verilerin sınır ötesi aktarımının ülkemizin de dahil olduğu AB’ye üye olmayan ülkeler açısından önemli olduğu zira AB Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün sadece AB ülkeleri ile sınırlı olmadığı, AB vatandaşlarına yönelik kişisel verilerin aktarımı söz konusu olması halinde uygulanabilir olduğu dolayısıyla çok uluslu DYY girişlerinin sağlanması noktasında yabancı yatırımcıların AB standartlarına uygun güvenli ülke statüsündeki bir ülkeyi tercih edecekleri görüşünün uygulamalı olarak test edilmesini sağlamak olmuştur. Son olarak ise aktif meslek hayatında kişisel verilerin korunması ve aktarılması konularında edindiğim uzmanlık bilgilerimi akademik doktora çalışmamla birleştirerek mevcut literatür boşluğuna bir katkı sunmak isteğim olmuştur.

Çalışmada, DYY’nin belirleyicileri olarak literatürde DYY üzerinde etkisi kabul görmüş değişkenlerden kişi başına milli gelir, dış ticaret hacmi, döviz kuru, nüfus artış oranı, enflasyon oranı, hükümetin etkinliği ve hukukun üstünlüğü kontrol değişkenleri ile günümüzün dijitalleşen

koşullarına uygun olarak kişisel verinin sınır ötesi aktarılmasının öneminden hareketle “uluslararası kişisel veri transferinde ve güvenliğinin sağlanmasında AB tarafından güvenli ülke statüsünde kabul edilme” şeklindeki kurumsal değişken kullanılmıştır. Bu değişkenlerin DYY girişleri üzerindeki etkisi ise, 65 ülkeden oluşan bir örneklemin 2010-2020 dönemine ait verileri kullanılmak suretiyle oluşturulan dinamik panel veri modeli, İki Aşamalı Sistem Genelleştirilmiş Momentler Tahmincisi (İSGMM) yöntemi ile belirlenmeye çalışılmıştır. Analiz sonucunda, ülkenin kişisel veri transferi ve güvenliğinin sağlanması noktasında AB tarafından belirlenen kriterleri sağlayan ve AB tarafından güvenli ülke statüsünde görülmesinin ülkeye yapılacak DYY girişleri üzerinde beklentilere uygun olarak %1 anlamlılık düzeyinde ve pozitif yönlü bir etkiye, diğer bir ifadeyle DYY çekici bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuç, AB'nin kişisel verilerin transferinde ve güvenliğinin sağlanmasında yeterli gördüğü ülkeleri sıraladığı güvenli ülke listesinde henüz yer almayan ancak diğer yandan DYY çekmek isteyen ülkelerin, hızlı bir şekilde AB güvenli ülke listesinde yer almaya dönük girişimlerde bulunması gerektiğini gösterme açısından önemli görülmektedir.

Kaynakça

- Alfaro, L., Kalemli-Özcan, S. & Volosovych, V. (2003). Why doesn't capital flow from rich to poor countries? An empirical investigation. *University of Houston, mimeo*.
- Ali, Fathi A., Fiess, N. & MacDonald, R. (2010). Do institutions matter for foreign direct investment?. *Open Economic Review*, 21(2), 201-219.
- Alibekova, G., Medeni, T., Panzabekova, A. & Mussayeva, D. (2020). Digital transformation enablers and barriers in the economy of Kazakhstan. *Journal of Asian Finance. Economics and Business*, 7(7), 565-575.
- Amal, M., Raboch, H. & Tomio, B. T. (2009). Strategies and determinants of foreign direct investment (FDI) from developing countries: case study of Latin America. *Latin American Business Review*, 10(2-3), 73-94. <https://doi.org/10.1080/10978520903212532>
- Anghel, B. (2005). Do institutions affect foreign direct investment?. *International Doctorate in Economic Analysis*. Universidad Autónoma de Barcelona.
- Antonakakis, N. & Gabriele, T. (2011). Do determinants of FDI to developing countries differ among OECD investors? Insights from Bayesian model averaging. *FIW Working Paper*, 76.
- Asadova, S. (2020). Dijitalleşmenin doğrudan yabancı sermaye yatırımları üzerinde etkisi: OECD ülkeleri üzerinde bir araştırma. 8. *Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı – II* (24 – 27 Nisan 2019), 209-225. Malatya.
- Asiedu, E. (2002). On the determinants of foreign direct investment to developing countries: Is Africa different?. *World Development*, 30(1), 107-119.
- Banalieva, E. R. & Dhanaraj, C. (2019). Internalization theory for the digital economy. *Journal of International Business Studies*, 50, 1372-1387.
- Benassy- Quéré, A., Coupet, M. & Mayer, T. (2005). Institutional determinants of foreign direct investment. *CEPII Working Paper*, 5.
- Brunetti, A., Kisunko, G. & Weder, B. (1997, Ağustos). Institutions in transition: Reliability of rules and economic performance in former socialist countries. *World Bank Policy Research Working Paper*, 1809.
- Brunetti, A. & Weder, B. (1998). Investment and institutional uncertainty: A comparative study of uncertainty measures. *Review of World Economics*, 134(3), 513-533. <https://dx.doi.org/10.1007/BF02707928>.
- Buchanan, B., Le Q. V. & Rishi, M. (2012). Foreign direct investment and institutional quality: some empirical evidence. *International Review of Financial Analysis*, 21, 81-89. <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2011.10.001>

- Busse, M. & Hefeker, C. (2007). Political risk, institutions and foreign direct investment. *European Journal of Political Economy*, 23(2), 397-415. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2006.02.003>
- Campos, N. F. & Kinoshita, Y. (2003). Why does FDI go where it goes? New evidence from the transition economies. *IMF Working Paper*, 228.
- Chakrabarti, A. (2001). The determinants of foreign direct investments: sensitivity analyses of cross-country regressions. *Kyklos*, 54(1), 89-114. <https://doi.org/10.1111/1467-6435.00142>
- Choi, J. J., Lee, S. M. & Shoham, A. (2016). The effects of institutional distance on FDI inflow: general environmental institutions (GEI) versus minority investor protection institutions (MIP). *International Business Review*, 25(1), 114-123. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ibusrev.2014.11.010>
- Daniele, V. & Marani, U. (2006). Do institutions matter for FDI? A comparative analysis of the MENA countries. *MPRA Paper No. 2426*. University Library of Munich.
- Demirtaş, G. & Akçay, S. (2006). Kurumsal faktörlerin doğrudan yabancı yatırımlar üzerine etkisi: ampirik bir kanıt. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 15-33.
- Dökmen, G. & Aysu, A. (2010). Hükümet istikrarının doğrudan yabancı yatırımlar üzerindeki etkisi: gelişmekte olan ülkelere ilişkin ampirik bir çalışma. *Journal of Yasar University*, 18(5), 3028-3037.
- Economou, F., Hassapis, C., Philippas, N. & Tsionas, M. (2017). Foreign direct investment determinants in OECD and developing countries. *Review of Development Economics*, 21(3), 527-542. <https://doi.org/10.1111/rode.12269>
- Eden, L. (2016). Multinationals and foreign investment policies in a digital world. *The E15Initiative*. International Centre for Trade and Sustainable Development (ICTSD) ve World Economic Forum.
- Froot, K. A. & Stein, J. C. (1991). Exchange rates and foreign direct investment: an imperfect capital markets approach. *Quarterly Journal of Economics*, 106, 1191-1217. <https://doi.org/10.2307/2937961>
- Gani, A. (2007). Governance and foreign direct investment links: evidence from panel data estimations. *Applied Economics Letters*, 14(10), 753-756. <https://doi.org/10.1080/13504850600592598>
- Gastanaga, V. M., Nugent, J. B. & Pashamova, B. (1998). Host country reforms and FDI inflows: how much difference do they make?. *World Development*, 26(7), 1299-1314. [https://doi.org/10.1016/S0305-750X\(98\)00049-7](https://doi.org/10.1016/S0305-750X(98)00049-7)

- Globerman, S. & Shapiro, D. (2004, Nisan). Assessing international mergers and acquisitions as a mode of foreign direct investment. *Conference on Multinationals, Growth and Governance, in Honor of A. Edward Safarian*, 16-17. Ontario, Toronto.
- Grogan, L. & Moers, L. (2001). Growth empirics with institutional measures for transition countries. *Economic Systems*, 25(4), 323-344. [https://doi.org/10.1016/S0939-3625\(01\)00030-9](https://doi.org/10.1016/S0939-3625(01)00030-9)
- Harris, R. S. & Ravenscraft, D. (1991). The role of acquisitions in foreign direct investment: evidence from the US stock market. *The Journal of Finance*, 46(3), 825-844.
- Heriot, K. C., Theis, J. & Campbell N. D. (2008). Foreign direct investment and economic freedom: an empirical investigation. *Columbus State University and University of Central Arkansas*.
- Kaufmann, D., Kraay A. & Mastruzzi, M. (2003). Governance matters III: governance indicators for 1996-2002. *World Bank Policy Research Working Paper No. 3106*.
- Khan, M. M. & Akbar, M. I. (2013). The impact of political risk on foreign direct investment. *MPRA Paper No. 47283*.
- Kobeissi, N. (2005). Impact of governance, legal system and economic freedom on foreign investment in the MENA region. *Journal of Comparative International Management*, 8(1), 20-41.
- Kostevc, C., Redek, T. & Susjan, A. (2007). Foreign direct investment and institutional environment in transition economies. *Transition Studies Review*, 14(1) 40-54. Springer: Central Eastern European University Network (CEEUN). DOI: 10.1007/s11300-007-0140-5
- Li, X. & Liu, X. (2004). Foreign direct investment and economic growth: an increasingly endogenous relationship. *World Development*, 33(3), 393-407. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2004.11.001>
- Lucke, N., Karmann, A. & Eichler, S. (2013). The impact of institutional and social characteristics on foreign direct investment: evidence from Japan. *Annals of Financial Economics*, 8(2), 1-55. World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd. <https://doi.org/10.1142/S2010495213500103>
- Mengistu, A. A. & Adhikary, A. K. (2011). Does good governance matter for FDI inflows? evidence from Asian economies. *Asia Pacific Business Review*, 17(3), 281-299. <https://doi.org/10.1080/13602381003755765>
- MIGA, (2014). World investment and political risk (WIPR) 2013. *World Bank Group*.
- Noorbakhsh, F., Paloni. A. & Youssef, A. (2001). Human capital and FDI inflows to developing countries: new empirical evidence. *World Development*, 29(9), 1593-1610.

- Nunnenkamp, P. & Spatz, J. (2002). Determinants of FDI in developing countries: has globalization changed the rules of the game?. *Transnational Corporations*, 11(2), 1-34.
- Pop, C. (2023, 15 Kasım). EU vs US: What are the differences between their data privacy laws?. *Endpoint Protector Blog*.
- Pournarakis M. & Varsakelis, N. C. (2004). Institutions, internationalization and foreign direct investment: the case of economies in transition. *Transnational Corporations*, 13(2), 77-94.
- Rodriguez-Pose, A. & Cols, G. (2017). The determinants of foreign direct investment in Sub-Saharan Africa: What role for governance?. *Regional Science Policy & Practice*, 9(2), 63-81. <http://dx.doi.org/10.1111/rsp3.12093>
- Sekkat, K. & Véganzonès-Varoudakis M. A. (2004). Trade and foreign exchange liberalization, Investment climate, and FDI in the MENA countries. *Working Papers CEB 04-023.RS*. ULB-Universite Belgium, Libre de Bruxelles,
- Stein E. & Daude, C. (2001). Institutions, integration and the location of foreign direct investment. *OECD Global Forum on International Investment, New Horizons for Foreign Direct Investment*.
- Seyidoğlu, H. (2003). *Uluslararası iktisat teori politika ve uygulama*. Güzem Yayınları.
- Teksöz, S. U. (2004, Eylül). Corruption and foreign direct investment: an empirical analysis. *John Kenneth Galbraith International Symposium*.
- Tsai, P. (1994). Determinants of foreign direct investment and its impact on economic growth. *Journal of Economic Development*, 19, 137-163.
- UNCTAD, (2023). *World investment report 2023: investing in sustainable energy for all*. United Nations.
- United Nations, (2022). *World economic situation and prospects 2022*. Department of Economic and Social Affairs Economic Analysis. 15 Kasım 2023 tarihinde <https://www.un.org/development/desa/dpad/publication/world-economic-situation-and-prospects-2022/> adresinden erişilmiştir.
- Wei, S-J. (2000). How taxing is corruption on international investors. *The Review of Economics and Statistics*, 82(1), 1-11.
- Wheeler, D. & Mody, A. (1992). International investment location decisions: the case for U.S. firms. *Journal of International Economics*, 33, 57-76.
- Wilhelms, S. (1998). *Institutional FDI fitness: determinants of foreign direct investment to emerging economies*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fletcher School of Law and Diplomacy.

EXTENDED ABSTRACT

While digitalization makes life easier, it also brings the risk of not ensuring the privacy of individuals' personal data. The rapid travel of digitalized personal data due to digital transformation in the digital environment has caused intense demands for the protection of personal data. In the face of this technological development, almost all states have started to make various legal regulations to protect the personal data privacy of their citizens. It is expected that the regulations will not hinder the digital data flow needed by the digital economy and will protect the personal data privacy of individuals. Establishing a delicate balance between these two issues is one of the most important issues faced by states in our digitalizing era. States have made various individual regulations regarding the cross-border transfer of personal data. As these regulations are not compatible with international legislation and they make it difficult rather than providing the digital data flow needed by the digital economy, regional regulations have also begun to be made. The European Union General Data Protection Regulation (GDPR) is one of these regulations, and since the provisions of the Regulation are valid in all kinds of data processing activities involving the personal data of EU citizens, it is thought that being considered a safe country by the EU in this regard will facilitate the digital data transfer needed by the digital economy.

Cross-border transfer of digital data is also important in attracting foreign direct investments (FDI), which are often carried out by multinational companies (MNCs) operating simultaneously in more than one country. As these companies' headquarters are outside the borders of the investment country, they always need the transfer of digital data in the investment country to the headquarters or branch countries. Therefore, countries that want to attract FDI must show to foreign investors that they are safe countries in the cross-border transfer of personal data and that they enable data transfer in accordance with international legislation. In this context, in the first part of this study, the relationship between international transfer of personal data and FDI is established, and specific definitions and information on the global course of FDI are also included. Direct foreign investments, which increase a country's competitiveness, accelerate development and growth, and close the capital stock gap, have important social effects such as bringing new technology, machinery and technical knowledge to the country, and increasing employment opportunities in the country, as well as having economic effects for the country receiving the investment. In this regard, both developed and developing countries have tended to produce various

policies or prepare regulations in line with the current digital environment in order to provide more FDI flows.

In this study, the theoretical framework and views in the literature on the subject are also included. Studies on what should be done to attract FDI have often focused on financial and economic factors that are thought to be more effective on FDI. However, since foreign direct investments are dynamic capital movements that can be easily affected by regional or global-based developments and changes, it does not seem possible for the factors that may have an impact on FDI to be limited to financial and economic factors only. Nowadays, where digitalization has accelerated due to the use of the internet and technological developments, many institutional factors other than economic factors such as the effectiveness of the government, political stability, labor force, population growth rate, existence of laws and the rule of law, have begun to gain importance. Especially since the 1990s, the relationship between institutional factors and FDI has been discussed in most of the studies. In this context, with the influence of digitalization, it is thought that countries can keep up with digital transformation, as well as having an international legislation that allows cross-border transfer of digital data and being a safe country in this field, are among the institutional determinants which can be effective in attracting foreign direct investments. As this subject is relatively new, any empirical studies have not been found yet in the literature that directly examine the relationship between FDI and the criterion of being a safe country in cross-border personal data transfer. It has been observed that some studies, although very few in number, analyze just the relationship between FDI and digitalization. For this reason, considering that being a safe country in international data transfer may be a sub-component of the legal regulations factor, it is thought that it would be more useful to include only some of the studies which address the relationship between institutional factors and FDI.

In the following section of the study, the data set and method used are explained and the outputs obtained as a result of the analysis are included. Per capita national income, foreign trade volume, exchange rate, population growth rate, inflation rate, government effectiveness and rule of law control variables, which are among the variables that are accepted to have an impact on FDI in the literature as determinants of FDI, as well as the importance of cross-border transfer of personal data in accordance with today's digitalizing conditions. Therefore, the institutional variable "being accepted as a safe country by the EU in international personal data transfer and ensuring its security" was used. The effect of these variables on FDI inflows was tried to be

determined by the dynamic panel data model, Two-Stage System Generalized Moment Estimator (SGMM) method, created by using data from a sample of 65 countries for the period 2010-2020. According to the model results, the effects of the national income per capita (GNI) variable, the exchange rate (ER) variable, the inflation rate (INF) variable and the rule of law (ROL) variable on FDI are statistically significant and positive at the 1% significance level; foreign trade rate (FT) variable and population growth rate (POP) variable are statistically significant and negative at the 1% significance level on FDI; It is seen that the effect of the variable government effectiveness (GOV) on FDI is statistically significant and positive at the 5% significance level. The effect of the variable of being a safe country (GU) in ensuring and transferring personal data security in accordance with EU standards, which is the main purpose of the study, on FDI inflows is statistically significant and positive at a 1% significance level, in line with expectations.

According to the findings, it can be said that being in safe country status in accordance with EU standards in terms of cross-border transfer and security of personal data for the countries within the panel during the study period increases FDI inflows, while not being in safe country status reduces FDI inflows. This result is considered important in showing that countries that are not yet on the safe country list, which lists the countries that the EU deems adequate in the transfer and security of personal data, but on the other hand want to attract FDI, should quickly take initiatives to be included in the EU safe country list.